

BACHELOROPLEIDING
POLITICOLOGIE

FACULTEIT DER SOCIALE WETENSCHAPPEN
UNIVERSITEIT LEIDEN

QANU
Catharijnesingel 56
PO Box 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0613.LEI

© 2017 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.



INHOUDSOPGAVE

RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDING POLITICOLOGIE VAN DE UNIVERSITEIT LEIDEN	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDING	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING	5
SAMENSTELLING VAN HET PANEL.....	5
WERKWIJZE VAN HET PANEL	7
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL	9
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING	11
BIJLAGEN	23
BIJLAGE 1: CURRICULA VITAE VAN DE PANELLEDEN	25
BIJLAGE 2: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER.....	27
BIJLAGE 3: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES.....	29
BIJLAGE 4: OVERZICHT VAN HET PROGRAMMA	31
BIJLAGE 5: BEZOEKPROGRAMMA	35
BIJLAGE 6: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN	37

Dit rapport is vastgesteld op 25 september 2017.





RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDING POLITICOLOGIE VAN DE UNIVERSITEIT LEIDEN

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 19 december 2014).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDING

Bacheloropleiding Politicologie

Naam van de opleiding:	Politicologie
CROHO-nummer:	56606
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	WO
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	Politicologie
Locatie(s):	Leiden
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	3 juli 2018

Het bezoek van het visitatiepanel Politicologie aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden vond plaats op 15 en 16 mei 2017.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Universiteit Leiden
Status van de instelling:	Bekostigd
Resultaat instellingstoets:	positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 20 januari 2017 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de bacheloropleiding Politicologie beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. Marijke Breuning (voorzitter), Professor of Political Sciences, Department of Political Science, University of North Texas in Denton, Texas, USA;
- Dr. Renske Doorenspleet, Associate Professor, Department of Political Science and International Studies, University of Warwick, UK;
- Dr. Christien Van den Anker, Associate Professor of Politics and International Relations, Faculty of Health & Applied Sciences, University of the West of England in Bristol, UK;
- Prof. dr. Ferdi De Ville, co-directeur van het Centre for EU Studies, Universiteit Gent, België;
- Prof. dr. Peter Vermeersch, hoogleraar Politicologie, Faculteit Sociale Wetenschappen, Katholieke Universiteit Leuven, België;
- Prof. dr. Dirk De Bièvre, hoogleraar Internationale Politiek, Departement Politieke Wetenschappen, Universiteit Antwerpen, België;
- Felix Wagner (student-lid), bachelorstudent Politicologie, Radboud Universiteit Nijmegen.

Het panel werd ondersteund door mevr. dr. Alexandra Paffen, die optrad als secretaris.

De curricula vitae van de panelleden zijn opgenomen in Bijlage 1.





WERKWIJZE VAN HET PANEL

Vorbereiding

QANU ontving de kritische zelfreflectie van de bacheloropleiding Politicologie op 4 april 2017 en stuurde deze zowel per post als digitaal door aan de panelleden. Zij lazen de kritische zelfreflectie en formuleerden naar aanleiding ervan vragen en opmerkingen. De secretaris groepeerde de vragen en opmerkingen per onderwerp in een samengesteld document. Additionele vragen van de panelleden werden aan de opleiding toegestuurd met het verzoek om deze nadere informatie tijdens het bezoek ter inzage te leggen.

Naast de kritische zelfreflectie ontvingen de panelleden elk een aantal bachelorscripties. In samenspraak met de voorzitter van het panel selecteerde de secretaris een steekproef van vijftien scripties. Hierbij is bewust gekozen voor scripties uit verschillende beoordelingscategorieën. Ook zijn scripties geselecteerd uit verschillende jaren (2014-2015 en 2015-2016). Bij de scripties ontvingen de leden ook de beoordelingsformulieren die door de examinatoren waren ingevuld.

De commissie besteedde zorg aan het beoordelen van het wetenschappelijk niveau van de scripties, de eisen die door de opleiding aan de scripties worden gesteld en de zorgvuldigheid van de inhoudelijke beoordeling daarvan door de staf. In de scriptie dient de student immers aan te tonen over de vereiste kwalificaties te beschikken. De leden stuurden hun bevindingen voorafgaand aan het bezoek aan de secretaris, die er een overzicht van opstelde. Een overzicht van de bestudeerde scripties is opgenomen in bijlage 6.

Voorafgaand aan het visitatiebezoek stelde de secretaris een conceptprogramma op, dat in overleg met de opleidingsdirecteur en de bestuurssecretaris van de opleiding en de voorzitter van het panel werd aangepast aan de specifieke situatie van de opleiding. Op verzoek van QANU stelde de opleidingsdirecteur representatieve gesprekspanels samen. Het panel ontving voorafgaand aan het bezoek een overzicht van de gesprekspartners en stemde in met de door de opleiding gemaakte selectie. Een overzicht van het programma met alle gesprekspartners is opgenomen als bijlage 5 bij dit rapport. Voorafgaand aan het locatiebezoek werden zowel medewerkers als studenten op de hoogte gebracht van een spreekuur, waarin zij vertrouwelijk met de commissie konden spreken. Van dit spreekuur is geen gebruik gemaakt.

Bezoek

Het bezoek aan de opleiding vond plaats op 15 en 16 mei 2017. Voorafgaand aan het bezoek hield het panel op de ochtend van 15 mei een voorbereidend overleg. Tijdens deze vergadering besprak het panel de eerste indrukken. Verder werden op grond van de inhoudelijke expertise van de panelleden afspraken gemaakt over de taakverdeling en noteerde het panel welke vragen het in de verschillende gesprekken wilde stellen.

Tijdens het bezoek sprak het panel met (een representatieve vertegenwoordiging van) het management, studenten, docenten, alumni en werkveld, opleidingscommissie en examencommissie. Het panel nam ook kennis van het materiaal dat ter inzage lag. Een overzicht van deze materialen is opgenomen in bijlage 6. Het panel heeft een deel van de laatste dag van het bezoek gebruikt om de mondelinge rapportage van de voorzitter voor te bereiden en te discussiëren over de beoordeling van de opleiding. Aan het einde van het bezoek presenteerde de voorzitter de algemene waarnemingen en indrukken van het panel over de bacheloropleiding.

Rapportage

De secretaris heeft op basis van de bevindingen van het panel een conceptrapport opgesteld. Dit conceptrapport is voorgelegd aan de leden van het panel en op basis van hun feedback aangepast. Na vaststelling is het conceptrapport vervolgens naar de instelling gestuurd voor een controle op feitelijke onjuistheden. De opmerkingen van de opleidingen zijn besproken met de voorzitter van het



panel, waarna de secretaris het definitieve rapport opmaakte en voor een laatste ronde van commentaar rondstuurde aan het panel ter vaststelling.

Beslisregels

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.

Goed

De opleiding steekt systematisch uit boven de gangbare basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een internationaal voorbeeld.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De Leidse bacheloropleiding Politicologie is een brede disciplinaire opleiding. De doelstellingen van de opleiding zijn de verwerving van politicologische kennis, inzicht en vaardigheden, een brede academische vorming en de voorbereiding op een vervolgstudie of een maatschappelijke loopbaan. Onderscheidend voor Leiden is de relatief grote nadruk die gelegd wordt op (formele en informele) politieke instituties, zowel op nationaal als internationaal niveau. Dit sluit aan bij het onderzoeksprofiel van het instituut dat onder meer tot uitdrukking komt in het onderzoeksprogramma *The Institutions of Politics: Design, Workings and Implications*. De opleiding voldoet volgens het panel aan de beoogde eindkwalificaties en sluit met deze eindkwalificaties aan bij de Dublin descriptoren en het domeinspecifieke referentiekader. Het panel waardeert dat de opleiding in zijn eindkwalificaties aansluiting zoekt bij het onderzoeksprofiel van het instituut en zich daarmee profileert, hoewel dit nog beter vertaald kan worden in de eindkwalificaties. De opleiding is zich ervan bewust dat in de toekomst de bacheloropleiding meer een eindstation gaat worden en heeft hierdoor meer aandacht voor beroepsoriëntatie. Het panel ziet dit als een positieve ontwikkeling.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma van de bacheloropleiding Politicologie heeft twee afstudeerrichtingen: Politicologie (POL) en Internationale Betrekkingen en Organisaties (IBO). Beide richtingen streven dezelfde eindtermen na en het curriculum van beide afstudeervarianten vertoont een grote overlap: 60 % van de vakken wordt gedeeld. Het curriculum van de bacheloropleiding Politicologie is gestructureerd en met duidelijke cumulatieve opbouw. Studenten worden opgeleid tot degelijke, systematisch en breed opgeleide politicologen. De studenten (en alumni) waren te spreken over de brede academische vorming en zouden allen opnieuw voor deze opleiding kiezen. Een aantal studenten zou graag zien dat er eerder in de opleiding de mogelijkheid tot specialisatie en verdieping kwam. De alumni gaven aan zich niet altijd even goed voorbereid te voelen op hun veelal Engelstalige vervolgopleiding met name vanwege onvoldoende aandacht in de laatste bachelorfase voor onderzoeksmethoden en Engelse taalvaardigheid. Het panel adviseert de opleiding meer aandacht te schenken aan zowel de opbouw van de methodenleerlijn als de toepassing van onderzoeksmethoden. De Engelse taalvaardigheid kan worden verbeterd door meer Engelstalige vakken in de eindfase van de bacheloropleiding aan te bieden. Dit geldt met name voor de afstudeerrichting POL. IBO zal in de toekomst gefaseerd worden vervangen door de nieuwe afstudeerrichting International Relations and Organizations (IRO), die in het geheel Engelstalig wordt aangeboden.

Sinds de laatste visitatie is er meer aandacht gekomen voor de standaardisatie van processen en loopbaanvoorbereiding. Voor alle vakken zijn leerdoelen geformuleerd die terug te vinden zijn in de E-gids en die aansluiten bij de eindtermen van de opleiding als geheel. Het panel waardeert deze veranderingen en ziet in het bijzonder de ontwikkeling van de vaardighedenwerkgroepen, die een concrete bijdrage leveren aan de loopbaanontwikkeling, als positief. Hoewel het panel heeft vastgesteld dat het instituut Politicologie beschikt over een hoog gekwalificeerde staf met een sterk en internationaal onderzoeksprofiel, is een van de aandachtspunten de belasting van de docenten en daarmee de onderwijskwaliteit van de opleiding Politicologie. Beiden lijken onder druk te zijn komen staan sinds de invoering van IBO en de daarmee gepaard gaande groei van de studentenaantallen. De studenten ervaren eveneens de gevolgen van de groei en de werkdruk. Zowel bij individuele papers als bij tijdens seminars was er minder tijd en aandacht per individuele student beschikbaar en daarnaast vielen een aantal keuzemogelijkheden weg. De werkdruk heeft de aandacht van het managementteam. Het panel hoopt dat het management zowel op instituuts- als facultair niveau de werkdruk bij de introductie van IRO beter bewaakt. Een andere manier om de kwaliteit van de opleiding te bewaken en versterken is volgens het panel gelegen in zowel aandacht voor een goed mentoraat als het versterken van de positie van de opleidingscommissie. Het panel vertrouwt erop dat de opleiding de door haar genoemde suggesties tot verbetering zal oppakken.



Standaard 3: Toetsing

De afgelopen jaren is er vooruitgang geboekt wat betreft de validiteit en betrouwbaarheid van de toetsing. Zo hebben de vakken van de opleiding voldoende variatie in toetsing en is deze afgestemd op de leerdoelen, zijn de beoordelingscriteria helder en wordt er door de docenten gewerkt met intervisie en het vierogenprincipe. Ook voor studenten zijn de beoordelingscriteria per vak inzichtelijk. Er is een geprofessionaliseerde examencommissie (zowel voor de bachelor en master alsook de researchmaster) die wordt ondersteund door een secretaris en waarin sinds eind 2013 een extern lid zitting heeft. Er valt volgens het panel nog winst te behalen op de volgende terreinen: het creëren van een toetsplan, het volledig invullen van de beoordelingsformulieren door de begeleider en tweede lezer en het bewaken van de onafhankelijkheid van de tweede lezer. Gezien de positieve ontwikkelingen op het gebied van toetsing van de laatste jaren, vertrouwt het panel erop dat zeker de laatste twee zaken binnen afzienbare tijd opgepakt kunnen worden.

Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties

Afgestudeerden van de opleiding realiseren de beoogde eindkwalificaties. Dit blijkt uit bestudering van een steekproef van eindwerken door het panel en door de gesprekken met alumni. De scripties waren over het algemeen van voldoende niveau. Hoewel het instituut belangrijke stappen heeft gezet wat betreft de verbetering van de onderzoeksmethodenlijn en de voorbereiding op de beroepspraktijk, zou de opleiding afgestudeerden van de bacheloropleiding Politicologie nog beter kunnen voorbereiden op een Engelstalige vervolgopleiding.

Het panel constateert vanuit zijn internationale achtergrond (België, VS en VK) met waardering dat de Nederlandse opleidingen in internationaal perspectief duidelijker gestructureerd en doordacht zijn dan de opleidingen elders.


Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Politicologie

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Date: 25 September 2017


Prof. dr. Marijke Breuning


dr. Alexandra Paffen

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde eindkwalificaties tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

De Leidse bacheloropleiding Politicologie is een brede disciplinaire opleiding. Zij verbindt zich aan de Leidse onderwijsvisie waarin de verwevenheid van onderwijs met onderzoek centraal staat. De doelstellingen van de opleiding zijn de verwerving van politicologische kennis, inzicht en vaardigheden, een brede academische vorming en de voorbereiding op een vervolgstudie of een maatschappelijke loopbaan. De brede opvatting van politicologie en de nadruk die de opleiding legt op academische vorming, wordt door het panel gewaardeerd. Het brede academische profiel van de opleiding zorgt ervoor dat afgestudeerden, vaak via een vervolgstudie, terecht komen in uiteenlopende werkvelden en beroepen zoals beleidsfuncties bij bijvoorbeeld de overheid, in de politiek, de journalistiek of het bedrijfsleven.

De doelstellingen van de opleiding sluiten aan bij het landelijk geformuleerde domeinspecifieke referentiekader. De vier Nederlandse bacheloropleidingen Politicologie hebben gezamenlijk (op 21 januari 2016) in het Landelijk Overleg Opleidingen Politicologie (LOOP) het domeinspecifieke referentiekader vastgesteld. Het LOOP heeft zich bij het vaststellen hiervan enerzijds laten leiden door de afspraken die zijn gemaakt op de *European Conference of National Political Science Associations* (1 september 2003) en anderzijds door de wijze waarop het vakgebied wereldwijd wordt omschreven.

De doelstellingen van de opleiding zijn geconcretiseerd in de eindtermen. Ze zijn beschreven in de kritische reflectie en het Onderwijs- en Examenreglement (OER) van de opleiding en sluiten aan bij het domeinspecifieke referentiekader. De eindtermen bevatten de volgende onderdelen: kennis en inzicht in de politicologie als discipline, het toepassen van kennis en inzicht, oordeelsvorming, communicatie en leervaardigheden. De opleiding heeft ten opzichte van de vorige visitatie de formulering van de eindtermen op het gebied van vaardigheden uitgebreid en gespecificeerd. De beoogde eindkwalificaties zijn opgenomen in bijlage 3.

Bij de eindkwalificaties gericht op het verwerven van kennis en inzicht wordt een brede opvatting van politiek gehanteerd. De in het LOOP (en volgens het domeinspecifieke referentiekader) vastgestelde minimale vereisten voor een opleiding Politicologie zijn achtereenvolgens: politieke theorie, geschiedenis van politieke ideeën, politieke filosofie, methoden van onderzoek (kwalitatief en kwantitatief), het politieke systeem van het eigen land en van de EU, vergelijkende politicologie en internationale betrekkingen. In de Leidse opleiding is daarnaast aandacht voor politieke oriëntatie en politiek gedrag van elites en burgers en voor de aan de Politicologie gelieerde wetenschappen als Recht, Economie en Geschiedenis. Onderscheidend voor Leiden is de relatief grote nadruk die gelegd wordt op (formele en informele) politieke instituties, zowel op nationaal als internationaal niveau. Dit



sluit aan bij het onderzoeksprofiel van het instituut dat onder meer tot uitdrukking komt in het onderzoeksprogramma *The Institutions of Politics: Design, Workings and Implications*.

Het panel heeft vastgesteld dat de beoogde eindkwalificaties aansluiten bij internationale eisen zoals beschreven in het domeinspecifieke referentiekader. Bovendien waardeert het panel dat de opleiding aansluiting zoekt bij het onderzoeksprofiel van het instituut en zich daarmee profileert ook in haar eindkwalificaties. Deze profilering alsmede de vertaalslag ervan in de eindkwalificaties kan volgens het panel nog explicieter en duidelijker worden gemaakt.

Vanwege de toenemende belangstelling van studenten voor internationale politiek en de toenemende internationalisering van de maatschappij en het beroepenveld is het instituut in 2011-12 begonnen met een nieuwe afstudeerrichting Internationale Betrekkingen en Organisaties (IBO), naast de afstudeerrichting Politicologie (POL). Het programma van IBO en POL komt grotendeels overeen: 60% van alle vakken wordt door alle bachelorstudenten gevolgd. De nieuwe afstudeervariant IBO heeft tot een grote instroom van nieuwe studenten geleid. Per september 2017 begint de opleiding Politicologie met een nieuwe Engelstalige specialisatie in Den Haag: International Relations and Organisations (IRO). IBO wordt vervolgens gefaseerd afgebouwd. Het panel waardeert dat met de creatie van IBO, en vanaf september 2017 met IRO, door de opleiding effectief wordt ingespeeld op de behoeften van (toekomstige) studenten. Het panel hoopt dat er naast de nieuwe Engelstalige afstudeerrichting IRO voldoende ruimte blijft voor de Nederlandstalige afstudeerrichting POL om zich te profileren als een brede academische disciplinaire opleiding.

Tenslotte waardeert het panel dat de opleiding meer aandacht is gaan schenken aan beroepsoriëntatie en bezig is met het ontwikkelen van een duidelijke visie en aanpak op de implementering van professionele vaardigheden in het bacheloronderwijs. De opleiding is zich er duidelijk van bewust dat in de toekomst een bacheloropleiding wellicht steeds meer een eindstation zal worden. Het panel wil de opleiding stimuleren om de brede academische vorming waarmee de Leidse bacheloropleiding Politicologie zich profileert, te verbinden aan de professionele vorming van studenten.

Overwegingen

De Leidse bacheloropleiding Politicologie voldoet volgens het panel aan de beoogde eindkwalificaties. De opleiding sluit met deze eindkwalificaties aan bij de Dublin descriptor en het domeinspecifieke referentiekader. Bovendien waardeert het panel dat de opleiding in zijn eindkwalificaties aansluiting zoekt bij het onderzoeksprofiel van het instituut en zich daarmee profileert, hoewel dit in de eindkwalificaties nog duidelijker uit de verf mag komen. Tenslotte ziet het panel de toegenomen aandacht van de opleiding voor beroepsoriëntatie als een positieve ontwikkeling.

Conclusie

Bacheloropleiding Politicologie: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Programma

Het programma van de bacheloropleiding Politicologie bestaat uit twee afstudeerrichtingen: Politicologie (POL) en Internationale Betrekkingen en Organisaties (IBO). Beide richtingen streven dezelfde eindtermen na en delen ruim de helft (60%) van het programma waaronder de algemene politicologische vakken en de methoden- en vaardigheden vakken. Bij IBO ligt de nadruk meer op het vakgebied van de internationale politiek en internationale betrekkingen en bij POL meer op de nationale politiek, politieke psychologie, filosofie en communicatie.

Het programma heeft een cumulatieve structuur met in het eerste jaar een brede basis van inleidende vakken, waaronder ook vakken over Recht en Economie. Het eerste jaar heeft sinds het academisch jaar 2016-17 een aparte vaardighedenlijn. In het tweede jaar is er nog een aantal inleidende vakken zoals *Comparative Analysis of Political Systems* (10EC), Methoden en Technieken van Politicologisch Onderzoek (10EC) en Rationele Keuzetheorie (5EC). Daarnaast is er verdieping op deelgebieden van het vakgebied met onder andere vakken als Politieke Filosofie (10EC), *Politics and the Media* (5EC) en Politieke Psychologie (10EC). Voor IBO zijn dit onder andere Ontwikkelingsvraagstukken in de internationale politiek (5EC), *International Security* (5EC) en Ethische kwesties in de wereldpolitiek (5EC). In de keuzeruimte van het derde jaar zijn er specifiek thematisch verdiepende vakken. Om de cumulatie van het programma te waarborgen gelden voor deze vakken vaak specifieke toegangseisen. Voor een overzicht van de programma's van beide specialisaties zie bijlage 4.

De studenten en alumni die het panel sprak, waren tevreden over de bachelor en zouden deze allen opnieuw kiezen. De studenten gaven wel aan veel vakken in het eerste alsook nog in het tweede jaar té algemeen en breed te vinden. Ze wisten hierdoor niet goed waartoe de aangeleerde kennis en vaardigheden, bijvoorbeeld wat betreft hun academische of professionele carrière, nou precies dienden. De opleiding is hier met de introductie van de vaardighedenlijn in zowel het eerste als het tweede jaar gedeeltelijk op ingesprongen. In het derde jaar kunnen studenten zelf keuzes maken en zich specialiseren. De meeste studenten die het panel sprak, zagen deze mogelijkheden tot specialisatie en daarmee verdieping graag al eerder in het programma. Het panel zou de opleiding willen uitnodigen deze mogelijkheden te verkennen.

De opleiding vermeld in haar kritische reflectie dat het ruime aanbod aan verdiepende thematische vervolgcursussen door studenten wordt gewaardeerd. Dit heeft ook te maken met de seminar werkvorm en het feit dat deze cursussen veelal met papers worden afgesloten. De studenten die het panel sprak waren inderdaad te spreken over de thematisch verdiepende vakken. In de keuzeruimte kunnen studenten er ook voor kiezen om vakken buiten de opleiding of buiten de Universiteit Leiden te volgen. Het volgen van een minor, stage of studeren in het buitenland is eveneens mogelijk. Dit laatste wordt gestimuleerd en gefaciliteerd en hoeft volgens de opleiding niet gepaard te gaan met studievertraging. Via de examencommissie kan namelijk één van de verplichte vervolgcursussen worden vervangen door een gelijkwaardige cursus in het buitenland. De opleiding wordt afgesloten met een bachelorproject. Binnen dit project dienen de studenten onder begeleiding een zelfstandig en origineel onderzoek uit te voeren dat uitmondt in een onderzoeksverslag of werkstuk (de bachelorthesis).

Het panel vond dat het programma een duidelijke structuur heeft met een zichtbare cumulatieve opbouw van een brede aanpak in het eerste jaar naar toenemende verdieping in het tweede jaar en keuzeruimte in het derde jaar. Studenten worden volgens het panel opgeleid tot degelijke, systematisch denkende en breed georiënteerde politicologen. Academische vorming staat centraal en dit wordt in de praktijk ook uitgevoerd door in vakken veel aandacht te schenken aan theorie en onderzoek.

Het panel heeft ook waardering voor de veranderingen die in het programma zijn doorgevoerd naar aanleiding van de vorige visitatie. Zo is er een aantal belangrijke maatregelen genomen om het onderwijs meer te standaardiseren. Er zijn onder andere richtlijnen over contacturen, literatuur en



de omvang van werkstukken voor de vervolgvakken vastgesteld. Ook zijn voor alle vakken expliciet leerdoelen geformuleerd die aansluiten bij de eindtermen van de opleiding als geheel. Deze leerdoelen zijn ook in de E-gids terug te vinden.

Daarnaast worden er, met name naar aanleiding van feedback van studenten en de opleidingscommissie, sinds het academisch jaar 2016-17 werkgroepen in het gehele eerste jaar aangeboden die erop gericht zijn de vaardighedenleerlijn te versterken. De opleiding gaf aan dat in deze werkgroepen wordt aangesloten bij de stof van de andere aangeboden vakken. Per academisch jaar 2017-18 wordt dit ook voor het tweede jaar ingericht.

Hoewel zowel studenten als de opleidingscommissie achter dit initiatief staan, waren er volgens de studenten die het panel sprak nog veel kinderziektes maar ook meer structurele problemen. Zo ervaren studenten veel verschil tussen de verschillende werkgroepen, zowel qua niveau als structuur. Volgens de docenten die het panel sprak, worstelen studenten vooral met de academische houding die van hen wordt verwacht. Ze moeten wennen aan het arbeidsethos, dat wil zeggen de wekelijkse opdrachten bij de vaardighedenwerkgroepen. Volgens het panel is het zaak dat de docenten van de vaardighedenwerkgroepen de studenten duidelijk maken wat het doel is van de werkgroepen en van de opdrachten.

Het panel ziet de invoering van de vaardighedenwerkgroepen waarin diverse vaardigheden (als interpretatie, argumentatie, recenseren en beoordelen van wetenschappelijke teksten) zowel worden aangeleerd als toegepast als een positieve ontwikkeling. Het kan zich voorstellen dat de studenten moeten wennen aan deze meer intensieve werkvorm. Het viel het panel namelijk op dat de studenten die zij spraken veel minder uur in hun studie staken dan hiervoor staat. Het panel vraagt zich af of het bacheloronderwijs in Leiden niet meer intensieve werkvormen moet aanbieden, aangezien de meerderheid van de studenten nadrukkelijk vroeg om meer contacturen per week evenals onderwijs in de onderwijsvrije maanden januari en juni. Het panel adviseert de opleiding nog eens goed te kijken naar de ambities van de studenten en de ambities van het programma en dan met name qua contacturen en indien mogelijk het aantal collegeweken.

Naast de vaardighedenleerlijn is er een methodenleerlijn. Het panel stelde aan de hand van de bestudeerde vakken en de gesprekken met de studenten vast, dat deze leerlijn nog niet voldoende is uitgewerkt. In het eerste jaar is er ruimschoots aandacht voor kwantitatieve onderzoeksmethoden met twee vakken over statistiek. In het tweede jaar is er een belangrijk methodenvak waarin aandacht is voor theorie alsmede de operationalisering van kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksstrategieën. De studenten waren te spreken over dit tweedejaars vak, maar vermelden dat zij in zowel de eerste als tweedejaars methodenvakken de toepassing van de aangeleerde kennis misten. Sommige studenten die met hun scriptie bezig waren of deze hadden afgerond, gaven aan dat de scriptie eigenlijk het allereerste moment was waarop ze echt zelfstandig onderzoek deden. Ook was er wat hen betreft een te groot gat tussen de aandacht voor statistiek in het eerste jaar en de mogelijke inzet van kwantitatieve onderzoeksmethoden tijdens de scriptie. Zij zouden graag een statistiekvak zien in het eerste semester van het derde jaar of dat deze vorm van onderzoek doen geïntegreerd wordt in een ander vak van het derde jaar, zodat ze leren hoe ze dit kunnen toepassen voordat ze aan de scriptie beginnen. Het panel kan zich vinden in deze suggesties. Het panel zou de opleiding ook willen adviseren om de studenten in de methoden- of andere vakken kleine projecten te laten uitvoeren, waarin ze de aangeleerde statistische vaardigheden kunnen toepassen. Afgezien van het doen van een literatuuranalyse wisten sommige studenten ook niet goed hoe ze een kwalitatief onderzoek moesten aanpakken. Studenten gaven wel aan bij de begeleiders van hun scriptie aan de bel te kunnen trekken wanneer ze met hun onderzoek vast liepen.

In het gesprek van het panel met de docenten werd duidelijk dat zij de kritische geluiden van de studenten wat betreft de methodenleerlijn herkennen. Bij de ontwikkeling van het tweedejaars vaardigheden onderwijs per 2017-18 zal er meer aandacht komen voor de toepassing van kwalitatief en kwantitatief onderzoek waardoor de methodenlijn zal worden versterkt. Ook is het de bedoeling dat er in de vervolgcursussen van het derde jaar meer uitgebreide research papers worden

geschreven. Dit lijkt er vanwege de werkdruk van de laatste jaren bij in te zijn geschoten. Het panel omarmt deze goede voornemens. Het adviseert de opleiding nog eens goed te kijken naar de methodenleerlijn in z'n geheel en de toepassing van de diverse onderzoeksmethoden meer te integreren in de vakken in het eerste semester van het derde jaar. Het is volgens het panel belangrijk dat studenten worden aangemoedigd hun methodologische kennis toe te passen in kleine onderzoeken en dit uit te werken in papers.

Hoewel de meeste plannen nog in de steigers lijken te staan, waardeert het panel de aandacht die de opleiding, zeker in vergelijking tot de vorige visitatie, nu heeft voor loopbaanvoorbereiding. Een concreet voorbeeld, naast de ingevoerde vaardighedenwerkgroepen, is het reeds in 2014-15 ingevoerde vak Politiek en Beleid. Dit vak richt zich op de politieke analyse van beleid en beleidsvorming en is ook bedoeld om een brug te slaan naar de beroepspraktijk. Ook binnen andere vakken worden deskundigen uit het beroepenveld gevraagd voor gastcolleges en wordt er met regelmaat aandacht geschonken aan actuele politieke ontwikkelingen en beleidsvraagstukken. Op dit ogenblik bereidt het instituut een module arbeidsmarktoriëntatie voor.

Een punt van aandacht wat betreft de voorbereiding op een vervolgopleiding dat de masterstudenten en alumni naar voren brachten, is het feit dat binnen de bacheloropleiding Politicologie vrijwel alle vakken in het Nederlands worden aangeboden. De studenten die het panel sprak ervoeren hierdoor een taalbarrière bij hun overstap naar een Engelstalige master. Het panel zou de opleiding willen adviseren om hier aandacht aan te besteden. De opleiding zou kunnen overwegen om in het tweede en derde jaar meer Engelstalig onderwijs aan te bieden binnen de afstudeerrichting POL. De nieuwe afstudeerrichting IRO, die in september 2017 in Den Haag van start gaat en die gefaseerd de huidige afstudeerrichting IBO zal vervangen, is in opzet geheel Engelstalig.

Staf en didactisch concept

Het panel heeft vastgesteld dat het instituut Politicologie beschikt over een hoog gekwalificeerde staf met een sterk en internationaal onderzoeksprofiel. Het onderzoek is in de meest recente visitatie met 'zeer goed' tot 'excellent' beoordeeld. De staf in de afgelopen periode is uitgebreid vanwege de groeiende instroom. De gehele wetenschappelijke staf wordt zowel voor het bachelor als masteronderwijs ingezet als de aanstelling en takenpakket het toelaat. De docenten die de hoorcolleges geven zijn gepromoveerd. Voor werkgroepen kan hiervan worden afgeweken. 85% van de wetenschappelijke staf beschikt over een basiskwalificatie onderwijs (BKO). Dat is een forse toename vergeleken met de vorige visitatie.

De opleiding benadrukt dat de invoering van de nieuwe afstudeervariant IBO en de daarmee gepaard gaande groei van de studentenaantallen veel van de organisatie heeft gevraagd. In 2015-16 was de staf-student ratio maar liefst 1:36. Dit was wellicht de reden voor de (lichte) daling van de studenttevredenheid met betrekking tot de docenten. Zo is er zowel bij individuele papers als bij het bachelorproject minder tijd en aandacht per individuele student geweest.

Ook het panel stelde tijdens het bezoek vast dat het door het management gesignaleerde spanningsveld tussen kwantiteit (grotere studentenaantallen) en kwaliteit (van het onderwijs) door studenten en docenten werd opgemerkt. De studenten gaven aan dat zij de werkgroepen erg groot vonden en ze hierdoor in de werkgroepen inhoudelijke verdieping misten. Ook meenden zij dat hierdoor de afstand tot de werkgroepdocenten vergroot werd, hoewel ze aangaven wel altijd op individuele basis een afspraak konden maken. Een positieve uitzondering hierop zijn volgens zowel studenten als docenten de vaardighedenwerkgroepen: deze bevatten maximaal 20 studenten, zijn interactief en studenten krijgen iedere week persoonlijke feedback. Bovendien wordt er iedere week collectieve feedback gegeven waardoor studenten veel leren van de fouten van zichzelf en anderen. Hoewel het panel heeft begrepen dat er wel degelijk een redelijke maximale groepsgrootte is gesteld voor de overige werkgroepen, namelijk van 24 personen, raadt het de opleiding aan in overleg met studenten na te denken over de vraag hoe de beleefde afstand verkleind zou kunnen worden.



De docenten gaven in gesprek met het panel aan dat er bij de algemene politicologische vakken versterking van de staf nodig is. Bovendien groeien de faciliteiten niet evenredig mee met de groei van de studenten: er is volgens de docenten behoefte aan meer staf en meer zalen. De docenten maken zich zorgen over de komst van IRO in Den Haag: het leidt nu al tot een taakverzwaring en docenten moeten daarnaast in de toekomst gaan forensen.

Vanwege de groeiende studentenaantallen van de afgelopen jaren en de komst van IRO is er nu wel op structurele en formele basis een docentenoverleg. Dit is volgens het panel geen overbodige luxe, zeker gezien het toegenomen aandeel jonge en internationale leden van de staf evenals de wisselingen onder met name de internationale staf.

Het panel deelt de zorgen van de docenten wat betreft de werkdruk en heeft het managementteam hier tijdens de visitatie uitvoerig naar bevraagd. Het managementteam zegt het thema werkdruk hoog op de agenda te hebben staan en denkt na over de vormgeving van een nieuwe organisatiestructuur. Er wordt vooral organisatorisch geprobeerd veel zaken uit te besteden en er is qua onderwijslogistiek een flinke harmonisatieslag gemaakt de laatste jaren. Zo krijgt IRO in Den Haag een eigen ondersteunende staf. Daarnaast zijn er de laatste jaren extra docenten aangetrokken voor onderzoeksmethoden en politieke economie en wordt er momenteel ook extra staf geworven. Om de werkdruk in de hand te houden, wordt er ook geëxperimenteerd met nieuwe innovatieve didactische concepten en nieuwe technologieën. Inderdaad constateerde het panel dat verschillende docenten gebruik maken van digitaal nakijken via Turnitin, waardoor het geven van feedback een stuk sneller gaat.

Begeleiding en informatievoorziening

Binnen het Leidse studiesysteem heeft elke opleiding een mentoraat. De mentor dient als eerste aanspreekpunt van studenten bij studiegerelateerde zaken zoals de overgang van het middelbare naar het hoger onderwijs. De mentor kan vroegtijdig studieproblemen onderkennen en indien nodig de student doorverwijzen naar de studieadviseur. Met ingang van het studiejaar 2016-17 is het mentoraat aangepast, aangezien het volgens de opleiding in het verleden niet naar behoren functioneerde. De studieadviseurs treden nu op als coördinator van het mentoraat en nemen de individuele gesprekken over vanaf het tweede semester van het eerste jaar. Ook is er binnen het mentoraat nu meer aandacht voor informatievoorziening: over de keuzes in het derde jaar zoals een mogelijk buitenlandverblijf of stage, over loopbaanperspectieven en over de oriëntatie op een vervolgstudie.

Het panel heeft tijdens het bezoek uitvoerig met de studenten over het mentoraat gesproken. De gezamenlijke, niet verplichte bijeenkomsten lijken helaas evenals in het verleden niet het gewenste resultaat te hebben. De eerste van de vier bijeenkomsten werd goed bezocht, maar daarna kwamen er nauwelijks nog studenten. Ook gaven de studenten aan dat er mentoren zijn die nog niet eerder werkgroepen hebben gegeven. Ze zouden graag één vaste mentor zien voor het hele jaar zoals bij andere opleidingen of dat ouderejaars de rol van "buddy" verzorgen. Het panel adviseert de opleiding deze suggesties te verkennen, maar ziet het liefste dat de werkgroepdocent van de vaardighedenwerkgroep tevens als mentor optreedt.

Het panel stelde tijdens het bezoek vast dat studenten met deze en andere opmerkingen en suggesties niet aanklopten bij bijvoorbeeld de opleidingscommissie (OPC). De OPC is volgens de studenten nauwelijks zichtbaar. Ook is het hen niet duidelijk wat er met de evaluatieformulieren gebeurt. Ze worden over de vakken inhoudelijk goed geïnformeerd, maar niet over algemene zaken. Over beleidszaken, zoals het feit dat de master politicologie selectief is of dat er vanaf komend studiejaar allemaal nieuwe masterspecialisaties komen, horen ze niet direct via het instituut maar via via. Volgens de studenten vervult de studievereniging in dezen een belangrijke rol: zij maakt bijvoorbeeld een informatieboekje voor eerstejaars en een carrièrekrant.

De studentleden van de OPC die het panel sprak proberen meer zichtbaar te worden: ze organiseren inloopspreekuren en willen in de toekomst sociale media gaan inzetten. De OPC koppelt de

bevindingen van de evaluaties terug via Blackboard. Zij koppelt de klachten schriftelijk terug naar het opleidingsbestuur en deze worden teruggekoppeld naar de docenten, maar niet naar de studenten. De OPC is van mening dat de door hun gesignaleerde problemen moeten worden opgepakt door het opleidingsbestuur: zij inventariseert alleen maar.

Het panel adviseert het instituut de positie van de OPC te verstevigen, zeker gezien de wetwijziging die per 1 september 2017 van kracht wordt. Ook heeft de OPC baat bij een professionaliseringsslag. Evenals de EC zou de OPC een vaste secretaris moeten hebben, die ervoor zorgt dat de OPC vaker dan 1 keer per blok bijeen komt en notulen maakt van deze bijeenkomsten. Het moet voor staf en studenten duidelijk zijn wat de positie van de OPC is en het moet voor studenten duidelijk zijn wat er met hun feedback wordt gedaan. Het panel twijfelt of de door de opleiding voorgenomen maatregelen om te communiceren via een nieuwsbrief of een pagina op de website het gewenste effect zullen hebben. Het panel adviseert de OPC om op een meer proactieve manier te communiceren bijvoorbeeld door middel van collegepraatjes en panelgesprekken met studenten.

Overwegingen

Het panel vond het curriculum van de bacheloropleiding Politicologie gestructureerd en met een duidelijke cumulatieve opbouw. Studenten worden opgeleid tot degelijke, systematisch en breed opgeleide politicologen. Ook de studenten (en alumni) die het panel sprak waren te spreken over de brede academische vorming en zouden allen opnieuw voor deze opleiding kiezen. Het panel zou de opleiding wel willen adviseren meer aandacht te schenken aan zowel de opbouw van de methodenleerlijn als de toepassing van onderzoeksmethoden. Niet alleen qua kennis en toepassing van onderzoeksmethoden, maar ook qua Engelse taalvaardigheid zou het panel graag zien dat de opleiding haar studenten beter voorbereidt op een veelal Engelstalige vervolgopleiding, ook binnen de traditionele Nederlandstalige afstudeerrichting. Sinds de laatste visitatie is er meer aandacht gekomen voor de standaardisatie van processen en loopbaanvoorbereiding. Het panel waardeert deze veranderingen en ziet in het bijzonder de ontwikkeling van de vaardigheden werkgroepen als positief. Wel zou het panel willen adviseren dat de eerstejaars vaardighedendocent ook mentor wordt om zodoende het mentoraat te verbeteren.

Punten van zorg zijn de belasting van de docenten en daarmee de onderwijskwaliteit van de opleiding Politicologie: beiden lijken onder druk te zijn komen staan sinds de invoering van de nieuwe afstudeerrichting IBO en de daarmee gepaard gaande groei van de studentenaantallen. Los van de toegenomen werkdruk voor docenten ondervinden de studenten de gevolgen hiervan door bijvoorbeeld het wegvallen van keuzemogelijkheden. Het panel hoopt dat het management zowel op instituuts- als facultair niveau hier met de ontwikkeling van IRO beter op anticipeert. Een andere manier om de kwaliteit van de gehele opleiding te bewaken en versterken, is volgens het panel gelegen in het versterken van zowel het mentoraat als de positie van de opleidingscommissie. Het panel vertrouwt erop dat de opleiding haar suggesties tot verbetering zal oppakken, aangezien een aantal zaken al de aandacht heeft van de opleiding zoals bijvoorbeeld het versterken van de methodenleerlijn en de positie van de OPC.

Conclusie

Bacheloropleiding Politicologie: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting:

De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk. De examencommissie van de opleiding borgt de kwaliteit van de tentaminering en examinering.



Bevindingen

De opleiding richt zich voor de kwaliteitsborging van haar toetsing op validiteit en betrouwbaarheid. Onder validiteit verstaat zij dat de toetsen aansluiten bij de inhoud en het niveau van de aangeboden vakken en er sprake is van voldoende variatie in toetsvormen (passend bij de leerdoelen). Inleidende vakken worden doorgaans afgesloten met een tentamen met korte en langere (veelal open) vragen waarbij kennis en inzicht worden getoetst. Sinds 2012 is het faculteitsbrede toetsbeleid gericht op het bieden van tussentoetsen bij alle vakken. Deze zijn vaak in de vorm van een paper of een presentatie.

De opleiding gaf in gesprek met het panel aan dat in het derde jaar in de toekomst getoetst zal worden door middel van langere papers waarbij eindkwalificaties als de toepassing van kennis en methoden, oordeelsvorming en communicatievaardigheden verder worden ontwikkeld. Studenten worden dan wat betreft het toepassen van onderzoeksmethoden beter voorbereid op hun scriptie. Het panel waardeert deze ontwikkeling.

Bij betrouwbaarheid wordt er gelet op de aansluiting tussen toetsen en leerdoelen (competenties), de helderheid van de beoordelingscriteria en de inzet van meerdere beoordelaars per toets (het zogenaamde vierogenprincipe). Bij het maken en afnemen van de toetsen zijn meerdere docenten betrokken. Om de kwaliteit van de toetsen van het eerste en tweede jaar te waarborgen, wordt er gebruik gemaakt van intervisie waarbij een team van hoor- en werkgroepdocenten de toetsen voorbereidt en ontwikkelt. Waar deze werkwijze niet mogelijk is (vanwege het ontbreken van werkgroepen bij een vak), geldt het vierogenprincipe: de docent die eindverantwoordelijk is, legt het concepttentamen ter beoordeling en voor advies voor aan een collega. Bij de beoordeling van een tentamen wordt in beginsel een antwoordmodel of richtlijn gebruikt. Ook wordt er na een tentamen altijd een inzage moment geregeld. Tijdens het gesprek met de studenten werd inderdaad duidelijk dat er altijd inzage momenten zijn en dat deze tijdig bekend worden gemaakt. Ook kunnen studenten altijd een individuele afspraak maken. Het panel waardeert deze transparantie richting de studenten en de intervisie van de docenten alsmede de gebruikmaking van het vierogenprincipe. Vooral deze laatste twee zaken zijn belangrijke verbeteringen vergeleken met de vorige visitatie.

In de kritische reflectie wordt aangegeven dat er mede op initiatief van de faculteit een toetsplan is opgesteld dat in kaart brengt aan welke eindtermen de individuele vakken bijdragen. In het licht van de hervormingen aangaande het tweedejaars vaardighedenonderwijs werkt het instituut aan een aanpassing van het toetsplan. Ook wordt er gemeld dat het toetsplan een geschikt middel voor het opleidingsbestuur is om sturing te geven aan de wijze waarop de toetsing van de vakken bijdraagt aan het behalen van de eindtermen. Het toetsplan borgt daarmee de verscheidenheid aan toetsvormen evenals de verschillende competenties die nodig zijn om de eindtermen te behalen. Het panel heeft geen inzage gehad in het toetsplan van de opleiding. Wel gaf de examencommissie (EC) aan in gesprek met het panel aanpassingen in het toetsplan voorgesteld te hebben aan de opleiding. De panel moedigt deze proactieve opstelling aan, zeker in het licht van de aanstaande hervormingen. De studenten bevestigden overigens aan het panel dat de toetsing en beoordeling voor hen inzichtelijk waren en dat ze over de vakken goed werden geïnformeerd.

De EC bestaat uit een voorzitter en twee vicevoorzitters voor zowel de bachelor als de masteropleiding (alook de researchmaster). Recentelijk is er een ambtelijk secretaris toegevoegd. Ook is er sinds eind 2013 een extern lid die op periodieke basis steekproefsgewijs toetsen en scripties van de bacheloropleiding evalueert. De EC neemt ook zelf steekproeven af en ontwikkelt indien nodig beleid. Toen er bijvoorbeeld één bachelorscriptiegroep bleek te zijn die erg hoge cijfers had gekregen heeft de EC een procedure ontwikkeld waarbij ze de cijfers van alle scripties vergelijkt. De EC komt formeel elke 6 weken 1 uur bij elkaar en heeft daarnaast informeel contact. Ze wendt haar invloed aan om de kwaliteitsborging te garanderen en te zorgen voor een zekere stroomlijning van de toetsing. Het panel waardeert deze professionaliseringslagen ten aanzien van de toetsing. Dit zijn duidelijke verbeteringen vergeleken met de vorige visitatie, waarin de standaardisatie met betrekking tot toetsing en beoordeling nog een punt van aandacht was.

Volgens het panel zijn hierbij twee punten van aandacht, namelijk: de beoordelingsformulieren van de scriptie en de onafhankelijkheid van de tweede lezer. De beoordelingsformulieren zijn duidelijk en gestructureerd, maar worden veelal te summier ingevuld, waardoor het niet inzichtelijk is hoe het cijfer tot stand is gekomen. De EC is zich hiervan bewust en wees het panel op de Leidse cultuur waarin de autonomie van de docent vrij groot is. Dit werd bij de vorige visitatie in september 2009 eveneens gemeld. Het panel is van mening dat de EC één van haar kerntaken, het borgen van de inzichtelijkheid van de beoordelingen (met als belangrijkste die van de scriptie), niet altijd voldoende kan waarmaken. Het panel oordeelt dat het respecteren van de autonomie van docenten niet haaks hoeft te staan op het duidelijk en gedetailleerd invullen van een beoordelingsformulier. Het belang van het schriftelijk inzichtelijk maken van de beoordeling, met name voor de studenten, overstijgt wat betreft het panel de autonomie van de docenten.

De studenten die het panel sprak, gaven aan dat de intensiteit van de begeleiding en de mate van feedback erg verschilde per begeleider. Ook de EC erkende tegenover het panel dat er grote verschillen waren in supervisie en feedback alsmede het verwerken van de feedback en dat sommige studenten wellicht niet genoeg feedback krijgen. Het panel vindt dit een punt van aandacht en denkt dat het management hierover in gesprek moet gaan met de scriptiecoördinator en de scriptiebegeleiders.

Tenslotte begreep het panel dat de tweede lezer de scriptie met aantekeningen en een ingevuld beoordelingsformulier krijgt van de eerste begeleider en moet kijken of de beoordeling navolgbaar is. Hierdoor kan de tweede lezer in de ogen van het panel niet voldoende onafhankelijk opereren. Voor een onafhankelijk oordeel moet de tweede lezer een "schone" scriptie en blanco beoordelingsformulier krijgen en na het lezen samen met de eerste begeleider tot een oordeel komen. Om de beoordelingen beter te iken en de beoordelingsformulieren op een meer consistente manier in te vullen zou het panel beide beoordelaars aanbevelen te werken met rubrics (een analytische beoordelingsschaal). Op die manier wordt het inzichtelijk waar een bepaald cijfer voor staat en wat de criteria voor een specifieke beoordeling zijn.

Overwegingen

Het panel heeft geconstateerd dat er de afgelopen jaren vooruitgang is geboekt wat betreft de validiteit en betrouwbaarheid van de toetsing. Zo is er voldoende variatie in toetsing en is deze afgestemd op de leerdoelen, zijn de beoordelingscriteria helder en wordt er gewerkt met intervisie en het vierogenprincipe. Ook voor studenten zijn de beoordelingscriteria per vak inzichtelijk. Er is een geprofessionaliseerde examencommissie (zowel voor de bachelor en master alsook de researchmaster) Er is een professionele examencommissie (zowel voor de bachelor en master alsook de researchmaster) die wordt ondersteund door een secretaris en waarin sinds eind 2013 een extern lid zitting heeft. Er valt volgens het panel nog winst te behalen op de volgende terreinen: het creëren van een toetsplan, het volledig invullen van de beoordelingsformulieren door de begeleider en tweede lezer en het bewaken van de onafhankelijkheid van de tweede lezer. Het panel ziet dit niet als onoverkomelijke problemen en vertrouwt erop dat deze laatste twee stappen binnen afzienbare tijd kunnen worden gezet.

Conclusie

Bacheloropleiding Politicologie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de resultaten van tussentijdse en afsluitende toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.



Bevindingen

Om het gerealiseerde eindniveau te beoordelen heeft het panel een steekproef van vijftien bachelorscripties en de bijbehorende beoordelingsformulieren bestudeerd en gesproken met een aantal alumni. De bachelorscriptie is het eindwerk van de opleiding. In afstudeergroepen van maximaal 15 studenten verrichten studenten zelfstandig maar onder intensieve begeleiding een origineel onderzoek. De groepen worden gevormd rondom brede thema's die door de docenten zijn gekozen en die breed genoeg zijn om verschillende onderwerpen van de studenten in te passen. Ook schrijven de docenten kernliteratuur voor die vooral in de collegevrije periode in januari bestudeerd moet worden. De begeleiding vindt zowel groepsgewijs als individueel plaats en volgens een strak tijdschema. Ook wordt er in subgroepen met *peer review* gewerkt. Deze aanpak helpt studenten om de scriptie op tijd met succes af te ronden, zo bevestigden ze in het gesprek met het panel. Studenten kunnen kiezen voor een kwalitatief of kwantitatief onderzoek, een literatuuronderzoek of een politiek-filosofische tekstanalyse waarbij nieuwe of secundaire data worden verzameld en geanalyseerd.

Het panel heeft vastgesteld op basis van het overzicht met eindwerken en de steekproef die zij verrichte dat de verschillende invullingen aansluiten bij de eindtermen van de opleiding. Hoewel het panel bij de steekproef geen scripties in de vorm van uitsluitend een literatuuronderzoek heeft aangetroffen, heeft het panel twijfels of afstuderen op basis van een literatuuronderzoek voldoende is als afsluiting van de bacheloropleiding Politicologie.

Elke scriptie wordt beoordeeld door de begeleider als eerste examinerator. Om de kwaliteit van de beoordeling te garanderen, is een tweede lezer betrokken. De tweede lezer wordt betrokken bij de uiteindelijke beoordeling en moet het definitieve beoordelingsformulier mede ondertekenen. Er wordt door EC een derde beoordelaar aangewezen indien de tweede lezer zich niet kan vinden in het oordeel van de begeleider of als de oordelen van de beide examineratoren aanzienlijk uiteenlopen. In dat geval is het cijfer van de derde beoordelaar bindend. Aan het einde van het bachelorproject wordt met de student een eindgesprek gevoerd.

Het panel was van mening dat de eindwerken van de bacheloropleiding van het juiste niveau waren. In zes van de vijftien geraadpleegde scripties zou het panel op een hoger cijfer zijn uitgekomen. In die gevallen was er sprake van een interessante onderzoeksvraag, een origineel en goed uitgevoerd onderzoek, een goede literatuuranalyse die een bijdrage leverde aan bestaande literatuur. Van één scriptie was het panel zo onder de indruk dat die volgens hen als basis kon dienen voor een promotieonderzoek. Daar tegenover stonden ook eindwerken die te hoog waren beoordeeld: één bachelor eindwerk kwam volgens het panel uit op een onvoldoende in plaats van een voldoende.

Hoewel het panel van mening was dat het beoordelingsformulier de totstandkoming van deze specifieke "genade zes" goed onderbouwde, liep de kwaliteit van de onderbouwing van de gegeven beoordelingen en de feedback op het beoordelingsformulier sterk uiteen. In een aantal gevallen werd het cijfer naar het oordeel van het panel duidelijk beargumenteerd en was inzichtelijk waarom het betreffende cijfer behaald was. In een aantal gevallen was het beoordelingsformulier dermate summier ingevuld dat het voor het panel niet inzichtelijk was hoe het eindoordeel tot stand was gekomen. Het panel heeft wel vastgesteld dat er altijd een eindgesprek over de scriptie plaats vindt en er vooral mondeling veel feedback wordt gegeven. Zoals reeds bij standaard 3 is opgemerkt, dienen de beoordelaars hun afwegingen beter te ijken zodat de beoordelingsformulieren op een meer consistente manier kunnen worden ingevuld.

Het panel sprak diverse alumni. Zij waren allemaal tevreden over de bacheloropleiding en de meesten gaven aan deze opnieuw te kiezen. Om uiteenlopende redenen voelden veel alumni die het panel sprak zich niet altijd even goed voorbereid op hun vervolgopleiding. De bacheloropleiding Politicologie wordt vrijwel volledig in het Nederlands aangeboden en vrijwel alle vervolgopleidingen worden tegenwoordig in het Engels aangeboden. Veel alumni liepen tegen deze taalbarrière aan tijdens hun vervolgopleiding. Voor de alumni met een IBO achtergrond gold deze taalbarrière minder, wellicht omdat zij iets meer Engelstalig onderwijs genieten tijdens de bachelorfase. Ook gaven diverse alumni (evenals de bachelorstudenten) aan in hun masteropleiding moeite te ondervinden met het juiste

gebruik van onderzoeksmethoden en dan in het bijzonder kwalitatieve onderzoeksmethoden, omdat hier in de eindfase van hun bacheloropleiding niet genoeg aandacht voor was. Dit zijn volgens het panel belangrijke aandachtspunten voor het management van de opleiding.

Zoals de opleiding zelf terecht aangeeft, is de bacheloropleiding voor de meeste Nederlandse studenten nog geen eindstation. De alumni die het panel sprak, hadden na de bacheloropleiding allemaal voor een vervolgopleiding gekozen. Het instituut Politicologie is volop bezig te investeren om bachelorstudenten voor te bereiden voor de beroepspraktijk. De opleiding heeft een Raad van Advies met vertegenwoordigers van alumni en ex-stafleden actief in het beroepenveld. Ook faciliteert het instituut de activiteiten van de studievereniging zoals lezingen en voorlichting over de arbeidsmarkt. Het panel waardeert deze inzet, maar vindt dat de opleiding studenten in de eerste plaats goed moet uitrusten voor een vervolgopleiding. Wat betreft de onderzoeksmethodenlijn heeft de opleiding al belangrijke stappen gezet. Ze zou nog kunnen kijken hoe studenten van de bacheloropleiding Politicologie beter kunnen worden voorbereid op een Engelstalige vervolgopleiding.

Overwegingen

Op basis van de bestudeerde scripties en het gesprek met de alumni concludeert het panel dat afgestudeerden de beoogde eindkwalificaties realiseren. Het panel vond de scripties over het algemeen van voldoende niveau. Het panel is wel van mening dat de opleiding afgestudeerden beter dient voor te bereiden op een vervolgopleiding. Hoewel het instituut belangrijke stappen heeft gezet wat betreft de verbetering van de onderzoeksmethodenlijn en de voorbereiding op de beroepspraktijk, zou de opleiding afgestudeerden van de bacheloropleiding Politicologie nog beter moeten voorbereiden op een Engelstalige vervolgopleiding.

Conclusie

Bacheloropleiding Politicologie: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

ALGEMEEN EINDOORDEEL

De Leidse bacheloropleiding Politicologie voldoet aan de beoogde eindkwalificaties en sluit met deze eindkwalificaties aan bij de Dublin descriptor en het domeinspecifieke referentiekader. De opleiding zoekt in zijn eindkwalificaties aansluiting bij het onderzoeksprofiel van het instituut en profileert zich daarmee, hoewel dit in de eindkwalificaties nog duidelijker uit de verf zou kunnen komen. Het curriculum van de opleiding is gestructureerd en met een duidelijke cumulatieve opbouw. Studenten worden opgeleid tot degelijke, systematisch en breed opgeleide politicologen.

Sinds de laatste visitatie is er meer aandacht gekomen voor de standaardisatie van processen en loopbaanvoorbereiding. Het panel waardeert deze veranderingen, in het bijzonder de ontwikkeling van de vaardigheden werkgroepen. Punten van zorg zijn de belasting van de docenten en daarmee de onderwijskwaliteit van de opleiding Politicologie: beiden lijken onder druk te zijn komen staan sinds de invoering van de nieuwe afstudeervariant IBO naast de afstudeervariant POL en de daarmee gepaard gaande groei van de studentenaantallen. Het panel hoopt dat het management zowel op instituuts- als facultair niveau hier met de ontwikkeling van IRO, dat als nieuwe afstudeervariant in september 2017 van start zal gaan, voor waakt. De kwaliteit van de opleiding kan ook bewaakt en versterkt worden door de verbetering van het mentoraat en het versterken van de positie van de opleidingscommissie.

Er is de afgelopen jaren vooruitgang geboekt wat betreft de validiteit en betrouwbaarheid van de toetsing. Zo is er voldoende variatie in toetsing en is deze afgestemd op de leerdoelen, zijn de beoordelingscriteria helder en wordt er gewerkt met intervisie en het vierogenprincipe. Ook voor studenten zijn de beoordelingscriteria per vak inzichtelijk. Er is een examencommissie die is geprofessionaliseerd en recentelijk gebruik maakt van een secretaris en sinds eind 2013 van een extern lid. Er valt volgens het panel nog winst te behalen op de volgende terreinen: het creëren van een toetsplan, het volledig invullen van de beoordelingsformulieren door de begeleider en tweede



lezer en het bewaken van de onafhankelijkheid van de tweede lezer. Op basis van de bestudeerde scripties en het gesprek met de alumni concludeert het panel dat de afgestudeerden de beoogde eindkwalificaties realiseren. Het instituut heeft recentelijk belangrijke stappen gezet wat betreft de verbetering van de onderzoeksmethodenlijn en de voorbereiding op de beroepspraktijk. De opleiding zou afgestudeerden van de bacheloropleiding Politicologie nog beter kunnen voorbereiden op een Engelstalige vervolgopleiding. Het panel beoordeelt de *bacheloropleiding Politicologie* op alle standaarden als 'voldoende'.

ADVIEZEN VOOR VERBETERACTIES

Het panel zou de opleiding willen adviseren om het onderzoeksprofiel van het instituut nog beter te vertalen in haar eindkwalificaties om zich daarmee te profileren. Ook ziet het panel graag dat de opleiding, ook in tijden van verandering en groei, de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving blijft waarborgen. Dit kan bijvoorbeeld door een verbetering van het mentoraat en de positie van de opleidingscommissie. Delen van het curriculum van de bacheloropleiding dienen met name in de laatste fase van de opleiding beter aan te sluiten bij een vervolgopleiding. Het panel raadt de opleiding aan de methodenleerlijn en de toepassing van onderzoeksmethoden onder de loep te nemen, alsook in de eindfase meer vakken in het Engels aan te bieden. Dit laatste geldt met name voor de opleiding Politicologie. Om het proces van toetsing verder te verbeteren suggereert het panel de volgende maatregelen: het creëren van een toetsplan, het vollediger invullen van de beoordelingsformulieren door de begeleider en tweede lezer en het bewaken van de onafhankelijkheid van de tweede lezer.

BIJLAGEN



BIJLAGE 1: CURRICULA VITAE VAN DE PANELLEDEN

Dr. C. (Christien) van den Anker is Associate Professor of Politics and International Relations at the Faculty of Health & Applied Sciences at the University of the West of England in Bristol (UK) since 2006. Between 2001-20016, she worked as a Lecturer in Global Ethics and as Deputy Director at the Centre for Global Ethics at the University of Birmingham, UK. Christien is an internationally established specialist in human rights and contemporary slavery. In her work, she refocused the narrow human trafficking debate to encompass all forms of slavery, clarified the migration-slavery nexus, and pioneered partnerships working for research-based advocacy.

Prof. dr. M. (Marijke) Breuning [chair] is Professor of Political Science at the University of North Texas, USA. She specialises in foreign policy decision making, with a specific interest in development cooperation and small states, as well as the politics of international children's rights (and especially intercountry adoption), women/gender and politics, and the sociology of the profession. Marijke has published numerous refereed journal articles and book chapters, as well as three books. She has served as an editor of the *American Political Science Review* (2012-2016), and previously served as a member of the inaugural editorial team of *Foreign Policy Analysis*, a journal of the *International Studies Association*, an editor of the *Journal of Political Science Education*, and book review editor of *International Politics*. She serves – or has served – on several editorial boards and in various leadership positions in the International Studies Association and American Political Science Association.

Prof. dr. D. (Dirk) De Bièvre is Associate Professor of International Politics and International Political Economy at the University of Antwerp, Belgium. He studied in Leuven (Belgium), Louvain-la-Neuve (Belgium), Konstanz (Germany), and Firenze (Italy), where he obtained his PhD at the European University Institute (EUI) in 2002. He specialises in European trade policy, the World Trade Organisation, and interest group mobilisation. Before joining the Antwerp Faculty in 2006, Dirk was a post-doctoral researcher at the Max Planck Institute for Research on Collective Goods in Bonn (Germany), and an EU and Volkswagen Foundation research fellow at the Mannheim Centre for European Social Research (MZES). He has taught at the universities of Brussels, Mannheim, Dresden, Leuven, and was a visiting fellow at the Department of Government of the London School of Economics and Political Science (LSE) during the academic year 2014-15.

Prof. dr. F. (Ferdinand) De Ville is Associate Professor at the Centre for EU Studies at Ghent University, Belgium. He received a master degree (2007) and a PhD (2011) in Political Science at Ghent University. In his dissertation he analysed the relationship between the international trade regime and European social, environmental and consumer protection. Ferdi has also done policy advisory research on European trade policy for the Flemish government.

Dr. R. (Renske) Doorenspleet is Associate Professor at the University of Warwick, UK. She is a graduate of the University of Leiden; after a postdoctoral fellowship at Harvard University (USA) in 2002/2003, she started a research project on democracy in divided countries, funded by NWO. She has taught courses on comparative politics, democratisation and development, statistics and research methods. During the academic year 2011-2012, she got an academic fellowship and grant of the Institute for Advanced Teaching and Learning, in order to innovate teaching in politics, combining film and theatre projects with academic research and teaching around the theme of democracy. During 2012-2014, Renske was the political science coordinator of Warwick's interdisciplinary Q-step Centre, and developed new politics degrees offering quantitative social science training. Her research focuses on democratic transitions and consolidation in comparative perspective. Her articles have been published in academic journals such as *World Politics*, *Democratization*, *Acta Politica*, *the International Political Science Review*, *Ethnopolitics*, *Government and Opposition* and *the European Journal of Political Research*. She is also the author of *Democratic Transitions* (Boulder, CO: Lynne Rienner, 2005), co-editor of *One-Party Dominance in African Democracies* (Lynne Rienner, 2013) and of *Political Parties, Party Systems and Democracy in Africa*



(Palgrave Macmillan, 2014). At the moment, she is working on a new book, which will explore the value of democracy in comparative perspective (Palgrave Macmillan, 2018).

Prof. dr. P. (Peter) Vermeersch is Professor of Politics at the KU Leuven, Belgium. He is currently director of the LINES Institute (Leuven International and European Studies) and affiliated as senior researcher with the Centre for Research on Peace and Development – both at KU Leuven. In 2007 and 2008, he was a visiting scholar at the Minda de Gunzburg Center for European Studies, Harvard University. Peter is a graduate of the University of Leuven, but he also studied, lived and conducted research in Central Europe and the Balkans. His research focuses on minorities and migration, democratisation, reconciliation and nationalism. His articles have appeared in academic journals such as *The European Journal of Sociology*, *Europe-Asia Studies*, *Ethnic and Racial Studies*, *Communist and Post-Communist Studies*, *The Journal of Ethnic and Migration Studies*, and *East European Politics and Societies*. Peter is also the author and editor of several academic books. In addition, he is an associate editor of *Nationalities Papers: The Journal of Ethnicity and Nationalism* and a board member of PEN Flanders, and he serves on the editorial board of *Karakter*, a Dutch-language journal that publishes essays about all aspects of science. In 2011 and 2012 Peter Vermeersch was part of the organising team of the G1000, a largescale deliberative citizens' initiative held in Belgium.

F. (Felix) Wagner is a bachelor student of Political Science at the Radboud University Nijmegen since 2012. Felix recently completed a semester at the Higher School of Economics in Moscow, Russia. Between 2014-2016, he was a member of the Programme Committee of Political Science. Is a freelance journalist, writing for the Nijmegen Student Journal *Vox*.

BIJLAGE 2: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

1. Inleiding referentiekader

Het domeinspecifiek referentiekader Politicologie is opgesteld op 22-01-2016 ten behoeve van de beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland die binnen het cluster Politicologie 2015 vallen (Vrije Universiteit, Universiteit van Amsterdam, Radboud Universiteit, Leiden Universiteit). In het referentiekader worden de minimumeisen geformuleerd waar een wetenschappelijke opleiding in een (deel)gebied van de politicologie aan moet voldoen. Met behulp van dit referentiekader kunnen de opleidingen politicologie de gemaakte keuzes nader beargumenteren en aantonen dat aan de criteria uit het accreditatiekader van de NVAO wordt voldaan.

2. Domeinspecifiek referentiekader opleiding Politicologie

De opleiding Politicologie bereidt voor op de zelfstandige beoefening van de Politicologie en op de beroepsmatige toepassing van de in de opleiding verworven wetenschappelijke kennis en vaardigheden. De politicoloog is gespecialiseerd in het herkennen en analyseren van conflicten tussen en collectieve besluitvormingsprocessen door groepen en organisaties, van de materiële en immateriële belangen, instituties en machtsprocessen die deze conflicten en besluitvorming beïnvloeden, en van de resulterende maatschappelijke effecten. De politicoloog is dankzij zijn/haar specialisme in staat om (de oorzaken en effecten van) hedendaagse maatschappelijke ontwikkelingen te analyseren, zoals globalisering & regionalisering, technologische ontwikkelingen zoals de ICT revolutie, de kennismaatschappij, en de rol van diversiteit.

In lijn met de afspraken die op Europees niveau voor Politicologie zijn gemaakt (European Conference of National Political Science Associations, 1 september 2003) en aansluitend bij hoe wereldwijd het vakgebied wordt omschreven, worden de volgende onderdelen van de Politicologie als wezenlijk voor een goede beroepsbeoefening gezien en zouden minimaal deel van de studie moeten uitmaken: Politieke Theorie/Geschiedenis van politieke ideeën/Politieke Filosofie; Methoden van onderzoek (kwalitatief en kwantitatief); het politieke systeem van het eigen land en van de Europese Unie; Vergelijkende Politicologie; en Internationale Betrekkingen. Deze Europese afspraken betreffen de bacheloropleiding. Verder verschilt per instelling de mate van aandacht voor de volgende onderdelen: Bestuurswetenschap en Beleidsanalyse, Conflictstudies, Politieke Besluitvorming, Politieke Economie, Politiek Gedrag, Politieke Geschiedenis, Politieke Sociologie, en Politieke Psychologie. Masteropleidingen bieden veelal niet het volledige spectrum van de politicologie, maar brengen hun eigen accent(en) aan.

De bacheloropleiding bereidt voor op de beoefening van een breed scala aan beroepen in de beleidsmatige sfeer alsmede op een vervolgstudie die meer autonomie vraagt; de master Politicologie verscherpt en verdiept de politicologische kennis en (onderzoeks)vaardigheden en bereidt voor op de zelfstandige uitoefening van beroepen op academisch niveau. De opleidingen hebben niet tot doel één specifiek beroepsprofiel naast dat van de wetenschappelijke onderzoeker te ontwikkelen. De huidige eisen vanuit de kennismaatschappij vergen juist een breed beroepsprofiel dat voldoende mogelijkheden biedt om mobiel en flexibel te kunnen werken zowel in publieke, non-profit en hybride organisaties, als in de particuliere sector. De huidige eisen aan een verantwoordelijke wetenschapsopleiding die voorbereidt op het werken in de kennismaatschappij houden echter ook in dat de opleiding Politicologie studenten opleidt die open staan voor en inzicht hebben in kennis uit andere disciplines en die in staat zijn politicologische kennis op een inzichtelijke manier aan niet-politicologisch geschoolden over te brengen, de hoeveelheid aan informatie doelgericht en effectief te bundelen, verworven kennis toe te passen in situatie van (collectieve) besluitvorming, actief en kritisch aan publieke discussies over politicologische vraagstellingen deel te nemen, alsmede zelfstandig de steeds veranderende stand van kennis bij te houden. Op basis van bovenstaande omschrijving en de 'Dublin-descriptoren' kunnen de volgende verschillen worden onderscheiden in



competenties tussen een afgestudeerde bachelor politicologie en een afgestudeerde master politicologie:

Dublin Descriptoren	Bachelor	Master
Kennissen en inzicht (DD1)	voldoende kennis over recente ontwikkelingen in het vakgebied om een wetenschappelijk onderbouwd oordeel te vormen	in staat zijn om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan
		Inzicht in de specifieke positie van Politicologie te midden van andere wetenschappen
Toepassen kennis en inzicht (DD2)	vaardigheid om disciplinaire kennis te verwerken; toepassing van kennis op verschijnselen die tijdens de bachelorstudie onder de aandacht zijn gebracht	vaardigheid om kennis uit voor de politicologie relevante disciplines te verwerken en toe te passen op de analyse van politicologische problemen; toepassing van kennis ook op verschijnselen die tijdens de studie niet expliciet onder de aandacht zijn gebracht
	in staat zijn om vanuit politicologische inzichten maatschappelijke problemen te onderkennen en te analyseren	in staat zijn om vanuit politicologische inzichten complexe maatschappelijke problemen te onderkennen en te analyseren en oplossingen op hun waarde te schatten
	competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties in het algemeen en voor het oplossen van problemen op het vakgebied	in staat zijn om een originele bijdrage ter oplossing van maatschappelijke problemen te leveren
Oordeelsvorming (DD3)	Het op waarde kunnen schatten van opzet en uitkomsten van empirisch wetenschappelijk onderzoek	Het op waarde kunnen schatten van opzet en uitkomsten van empirisch wetenschappelijk onderzoek, inclusief de methodologische en methodisch-technische aspecten daarvan
	voldoende kennis van normatieve theorieën om de waardegeladenheid van zowel wetenschappelijke theorieën als van beleidsvoornemens te onderkennen	diepgaande kennis van normatieve theorieën om een beargumenteerde positie in te nemen in debatten inzake de waardegeladenheid van zowel wetenschappelijke theorieën als van beleidsvoornemens
Communicatie (DD4)	in staat zijn om informatie, ideeën en oplossingen over te dragen	in staat zijn om wetenschappelijke kennis, inclusief de opzet van het onderzoek alsmede de motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig over te brengen. Deelname aan wetenschappelijke en publieke debat
Leervaardigheden (DD5)	kennis hebben van de volledige empirische cyclus van onderzoek door deelname onder begeleiding aan alle fasen van wetenschappelijk onderzoek	zelfstandig kunnen formuleren en uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en het verslagleggen daarover

BIJLAGE 3: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES

Artikel 2.3 Eindkwalificaties

Afgestudeerden van de opleiding hebben de onderstaande eindkwalificaties bereikt, zoveel mogelijk gerangschikt volgens de Dublin-descriptoren:

a. Kennis en inzicht

De studenten hebben aantoonbare kennis van en inzicht in de politicologie als discipline, op een niveau dat voortbouwt op het vwo, ondersteund door gevorderde leerboeken en kennismaking met origineel onderzoek en de 'frontiers' van de discipline, in het bijzonder aangaande:

1. Kernbegrippen en begrippenstructuren in de bestudering van politieke verschijnselen en instituties, zoals politiek, staat, politiek systeem, democratie, macht, invloed, beleid, politieke cultuur, politiek gedrag, internationaal regime, internationale organisatie, politiek conflict en conflictbeheersing;
2. Theorieën, modellen en benaderingen in de analyse van politieke verschijnselen op nationaal en internationaal niveau;
3. Methoden en technieken van politicologisch onderzoek, computerprogrammatuur voor statistische analyse en ethische aspecten van wetenschapsbeoefening;

Met betrekking tot het kenobject bestrijkt de opleiding de volgende terreinen (materiële eindtermen):

- a. De geschiedenis van de politieke filosofie;
- b. Instituties en functioneren van het Nederlandse politieke bestel;
- c. Instituties en functioneren van politieke stelsels in vergelijkend perspectief;
- d. Politieke oriëntaties en politiek gedrag van elites en burgers;
- e. Internationale betrekkingen en internationale organisaties;
- f. Europese samenwerking, integratie en de Europese Unie;
- g. Methoden van onderzoek;
- h. Basiskennis van de hulpwetenschappen recht, economie, en geschiedenis.

b. Toepassen kennis en inzicht

Studenten kunnen politicologische concepten en theorieën toepassen in een onderzoek of literatuurstudie van beperkte omvang, een (eenvoudig) onderzoek over politieke verschijnselen ontwerpen en uitvoeren en een geëigende methode toepassen. Studenten hebben inzicht in relevantie en toepassing van politicologische theorieën en concepten in een maatschappelijke context.

c. Oordeelsvorming

Studenten hebben het vermogen om politieke verschijnselen te analyseren en te beoordelen door relevante data te vergaren en te interpreteren en daarbij ethische en normatieve aspecten van politicologisch onderzoek te expliciteren en te wegen. Studenten kunnen politicologische literatuur en empirisch onderzoek onafhankelijk, kritisch, logisch en gefundeerd beoordelen.

d. Communicatie

Studenten kunnen:

1. Op adequate wijze schriftelijk rapporteren over onderzoek, inclusief de consistente toepassing van een geaccepteerde methode van bronverwijzing, aan een publiek van specialisten en niet-specialisten;
2. Duidelijk en gestructureerd mondeling rapporteren en presenteren van informatie, ideeën en onderzoek aan een publiek van specialisten en niet-specialisten.





BIJLAGE 4: OVERZICHT VAN HET PROGRAMMA

Bachelor Politicologie 2016-2017

Tabel 3 Curriculum Bachelor Politicologie Afstudeerrichting Politicologie (cohort 2016-17)						
Vak	ec	Niveau	Werkvorm	Toetsvorm	uren*	V/K* *
<i>1e jaar</i>						
Nationale Politiek I: Het Nederlandse Politieke Bestel	5	100	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	43	V
Internationale Politiek I: Theorieën en Benaderingen	5	100	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	43	V
Vaardigheden 1: tekstinterpretatie	2	100	Werkcolleges, digitale leeromgeving	Wekelijkse opdrachten	14	V
Recht	5	100	Hoorcolleges	Tentamen	17	V
Politiek en Beleid	5	200	Hoorcolleges	Tentamen	31	V
Statistiek I: Beschrijven en Presenteren	5	200	Hoor- en werkcolleges	SPSS tentamen + tentamen	43	V
Vaardigheden 2: argumentatie	3	100	Werkcolleges, digitale leeromgeving	Wekelijkse opdrachten	14	V
Inleiding Politieke Wetenschap I: Theorieën en Benaderingen	5	200	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	43	V
Economie voor politicologen	5	100	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	28	V
Statistiek II: Analyse en Onderzoek	5	200	Hoor- en werkcolleges	SPSS tentamen + tentamen	39	V
Vaardigheden 3: Boekrecensie	2	100	Werkcolleges, digitale leeromgeving	Wekelijkse opdrachten	14	V
Inl. Politieke Wetenschap II: Internationale vergelijkingen en verklaringen	5	200	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	43	V
Politiek van de Europese Unie	5	200	Hoorcolleges	Tentamen	14	V
Vaardigheden 4: Kritische beschouwing	3	100	Werkcolleges, digitale leeromgeving	Wekelijkse opdrachten	14	V
<i>2e jaar</i>						
Internationale politiek II	5	100	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	39	v
Nationale Politiek II	5	100	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	43	v
Methoden en Technieken van Politicologisch Onderzoek	10	300	Hoor- en werkcolleges	Tentamen + opdrachten/participatie	45	V
Comparative Analysis of Political Systems	5	200	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	45	V
Politics and the Media	5	200	hoorcolleges	Tentamen + opdrachten	45	V



Politieke Filosofie	10	300	Hoor- en werkcolleges	Tentamen + paper	45	V
Rationele Keuzetheorie	5	300	Hoor- en werkcolleges	Opdrachten	28	V
Politieke Psychologie	5	300	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	45	V
Europese Geschiedenis	5	200	Hoor- en werkcolleges	Tentamen + participatie	31	V
Vaardigheden 5: Onderzoek****	5	300	Werkcolleges	Nader in te vullen	V	
<i>3e jaar *****</i>						
<i>3 Vervolgcurssussen, naar keuze (zie lijst E-GFids)</i>	3x10 =30	400	Seminar-vorm	Papers en Participatie	3 x 28 (richtlijn)	K
<i>Bachelordeelproject (naar keuze)</i>	15	400	Gemengde werkvorm	Bachelorscriptie	28***	K
<i>Vrije Keuzeruimte</i>	15	var.	variabel	variabel	variabel	K

**Tabel 4
Curriculum
Bachelor
Politologie,
Afstudeerrichting
IBO (cohort 2016-
17)**

Vak	ects	Niveau	Werkvorm	Toetsvorm	Contact uren*	V/K**
<i>1e jaar</i>						
Nationale Politiek I: Het Nederlandse Politieke Bestel	5	100	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	43	V
Internationale Politiek I: Theorieën en Benaderingen	5	100	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	43	V
Vaardigheden 1: tekstinterpretatie	2	100	Werkcolleges, digitale leeromgeving	Wekelijkse opdrachten	14	V
Inleiding internationale organisaties	5	100	Hoorcolleges	Tentamen	43	V
Politiek en Beleid	5	200	Hoorcolleges	Tentamen	31	V
Statistiek I: Beschrijven en Presenteren	5	200	Hoor- en werkcolleges	SPSS tentamen + tentamen	43	V
Vaardigheden 2: argumentatie	3	Werkcolleges, digitale leeromgeving	Wekelijkse opdrachten	14	V	
Inleiding Politieke Wetenschap I: Theorieën en Benaderingen	5	200	Hoor- en werkcolleges	Tentamen + opdrachten	43	V
Economie voor politicologen	5	100	Hoor- en werkcolleges	Tentamen	28	V
Statistiek II: Analyse en Onderzoek	5	200	Hoor- en werkcolleges	SPSS tentamen + tentamen	39	V
Vaardigheden 3: Boekrecensie	2	100	Werkcolleges, digitale leeromgeving	Wekelijkse opdrachten	14	V
Inleiding Politieke Wetenschap II: Internationale vergelijkingen en verklaringen	5	200	Hoor- en werkcolleges	Tentamen + opdrachten	43	V
Politiek van de Europese Unie	5	200	Hoorcolleges	Tentamen	14	V

Vaardigheden 4: kritische beschouwing	3	100	Werkcolleges, digitale leeromgeving	Wekelijkse opdrachten	14	V
<i>2e jaar</i>						
Internationale Politiek II: Theorieën en Praktijk	5	100	Hoor- en werkcolleges		39	V
Comparative Analysis of Political Systems	5	200		Tentamen + participatie	45	V
Internationaal Recht	5		Hoor- en werkcolleges	Tentamen		V

Ontwikkelingsvraagstukken in de internationale politiek	5	300	Hoorcolleges	Tentamen	31	V
Methoden en Technieken van Politicologisch Onderzoek	10	300	Hoor- en werkcolleges	Tentamen + opdrachten/participatie	45	V
Rationele Keuzetheorie	5	300	Hoor- en werkcolleges	Opdrachten	28	V
Introduction to International Political Economy	5	300	Hoor- en werkcolleges	Opdrachten	42	V
International Security	5	300	Hoor- en werkcolleges	Tentamen + opdracht	45	V
Ethische kwesties in de wereldpolitiek	5	300	Hoorcolleges	tentamen	31	V
Europese Geschiedenis	5	200	Hoor- en werkcolleges	Tentamen + participatie	31	V
Vaardigheden 5: Onderzoek****	5	300	Wergroepen	V		
<i>3e jaar *****</i>						
<i>2 Vervolg cursussen, naar keuze (zie lijst E-GFids)</i>	2x10 =20	400	Seminar-vorm	Papers en Participatie	2 x 28	K
<i>Bachelorproject IBO (naar keuze)</i>	15	400	Gemengde werkvorm	Bachelorscriptie	28***	K
<i>Vrije Keuzeruimte (keuzevakken of deel minor)</i>	25	variabel	variabel	variabel	variabel	K
<p>Opmerkingen: * Tentamens zijn meegeteld als contacturen. ** V: Verplicht; K: Keuzevak *** Dit is een gemiddelde; door gemengde werkvorm en individuele consultaties enige variatie per project. **** De precieze uitwerking van het vaardighedenonderwijs voor het tweede jaar is momenteel nog in voorbereiding. ***** Indien besloten wordt de keuzeruimte te vergroten naar 30 ec, zal het bachelorproject worden verminderd tot 10 ec (en zullen voor Politicologiestudenten 2 in plaats van 3 vervolg cursussen worden geprogrammeerd).</p>						





BIJLAGE 5: BEZOEKPROGRAMMA

Panel Management (15 mei, 10.45-11.15)

Naam	Functie
Prof. Dr. Ingrid van Biezen	Wetenschappelijk Directeur
Dr. Niels van Willigen	Onderwijsdirecteur
Prof. Dr. Daniel Thomas	Derde lid
Lisanne Trouw	Student-lid bestuur
Danielle Lovink	Studie-adviseur BSc
Marjan Rijnja	Studiecoördinator

Panel BSc-studenten (15 mei, 11.45-12.30)

Naam	Specialisatie	Jaar
Ariane Litjens	Internationale Betrekkingen en Organisaties (IBO)	1
Anouk van Vliet	IBO	2
Ries de Moor	IBO	3
Evelien Lambooij	IBO	4
Floris Giltai	Politicologie (POL)	1
Fedde van der Herberg	POL	2
Nikki Gommers	POL	4

Panel docenten BSc (15 mei, 13.30-14.15)

Naam
Dr. Tom Louwerse
Dr. Rebekah Tromble
Dr. Brenda van Coppennolle
Dr. Oda van Cranenburgh
Dr. Hans Vollaard
Dr. Marco Verschoor
Dr. Michael Sampson
Prof. Dr. Rudy Andeweg

Panel MSc-studenten (15 mei, 14.30-15.15)

Naam	Specialisatie	NL/Internationaal
Alide Groenveld	PS	NL
Kay Robinson	PS	Int.
Philippa Stroud	IO	Int.
Olivier ter Meulen	IO	NL
Jinte Veldman	IO	NL

Panel docenten MSc (15 mei, 15.45-16.30)

Naam
Dr. Nico Blarel
Dr. Corinna Jentsch
Dr. Hans Oversloot
Dr. Maria Spirova
Dr. Petr Kopecky
Dr. Francesco Ragazzi

Panel Alumni (15 mei, 16.45-17.15)

Naam	Studie (BSc, MSc of beide)
Jip Stam	BSc en MSc



Anne Lise Olsthoorn	BSc en MSc
Ewan van den Broek	BSc en MSc
Jaap Valkenburg	BSc

Panel OLC (16 mei, 9.30-10.00)

Naam	Functie
Dr. Huib Pellikaan	Voorzitter (interim)
Dr. Frank de Zwart	Docentlid
Niels Park	Studentlid BSc
Steven Kroon	Studentlid MSc

Panel examencommissie (16 mei, 10.00-10.45)

Naam	Functie
Prof. Dr. Joop van Holsteyn	Voorzitter
Prof. Dr. Arjen Boin	BSc
Dr. Michael Meffert	MSc
Dr. Floris Mansvelt	Secretaris

Panel eindgesprek management (16 mei, 11.45-12.30)

Naam	Functie
Prof. Dr. Ingrid van Biezen	WD
Dr. Niels van Willigen	OD
Prof. Dr. Daniel Thomas	Derde lid
Lisanne Trouw	Student-lid bestuur
Prof. Dr. Paul Nieuwenburg	Vice-Decaan
Jorrit Sterk, MSc	Bestuurssecretaris

BIJLAGE 6: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek de eindwerken bestudeerd van afgestudeerden met de volgende studentnummers:

1137808, 1252380, 1277502, 1146807, 1113097, 1239619, 1360027, 1253832, 1289802, 1139606, 1302892, 1245953, 1286226, 1153447, 1253921

Bacheloropleiding Politicologie

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Cursus- en toetsmateriaal van de cursussen:
- Inleiding Politieke Wetenschap I and II
- Methoden en Technieken van Politicologisch Onderzoek
- Comparative Analysis of Political Systems
- Jaarverslag Opleidingscommissie 2015-2016
- OER 2015-16, 2016-17

Na afloop van het bezoek ontving het panel aanvullend de volgende stukken: verslag van het externe lid van de examencommissie en mailwisseling waaruit bleek dat hij eind december 2013 was aangesteld en wat zijn taakomschrijving was.

